

**ALEKSANDR FAYNBERG SHE'RLARIDA
METAFORA VA RAMZLARNING FUNKSIONAL
TAHLILI**

Adhamova Mohlaroy Nodirbek qizi

mohlaroyadhamova29@gmail.com

O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universiteti 3-Ingliz tili
filologiyasi talabasi Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada o'zbek adabiy muhitida alohida o'rin tutgan shoir Aleksandr Faynberg she'riyatida minimalizm hodisasi va badiiy ifoda vositalarining funksional xususiyatlari kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida shoirning turli yillarda yaratilgan she'rlari asosida, metafora va sokinlik poetikasi kabi unsurlar ko'rib chiqildi. Minimalizm Faynberg ijodida estetik soddalik emas, balki yuqori semantik zichlik va falsafiy mushohada vositasi sifatida namoyon bo'lishi asoslab beriladi. Maqolada shoirning qisqa va lo'nda misralari orqali chuqur mazmun, ichki drammatizm va shahar lirikasiga xos ruhiy holatlar ifodalanishi ilmiy dalillar asosida ochib beriladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy poetika va uslubshunoslik doirasida Faynberg ijodini qayta baholash imkonini beradi.

Kalit so'zlar: badiiy tasvir, obrazli tafakkur, she'riy ma'no, kontekst va talqin, adabiy tahlil

Аннотация. В статье проводится научный анализ минимализма и функциональных особенностей художественно-выразительных средств в поэзии Александра Файнберга, занимающего особое место в литературной среде Узбекистана. На материале стихотворений разных периодов рассматриваются лексическая экономия, синтаксическая сжатость, эллипсис, паратаксис, метафора и поэтика тишины. Минимализм в поэзии Файнберга интерпретируется не как упрощение формы, а как способ достижения высокой семантической плотности и философской глубины. Доказывается, что краткие и лаконичные строки поэта передают сложные духовные состояния, внутренний драматизм и особенности городской

лирики. Полученные результаты расширяют представления о поэтике Файнберга в контексте современной литературной теории.

Ключевые слова: художественный образ, поэтическое мышление, смысловая структура, контекст и интерпретация, литературный анализ

Abstract. This article offers a scholarly analysis of minimalism and the functional role of expressive devices in the poetry of Alexander Faynberg, a poet who occupies a distinctive position in Uzbek literary culture. Drawing on poems written in different periods, the study examines lexical economy, syntactic compression, is, parataxis, metaphor, and the poetics of silence. Minimalism in Feinberg's poetry is not interpreted as aesthetic simplicity but as a strategy for achieving semantic density and philosophical depth. The analysis demonstrates how concise and laconic poetic lines convey complex inner states, subtle dramatism, and features of urban lyricism. The findings contribute to contemporary poetic and stylistic studies by offering a renewed interpretation of Feinberg's poetic method.

Keywords: artistic imagery, poetic thinking, semantic structure, context and interpretation, literary analysis.

KIRISH

Zamonaviy adabiyotshunoslikda minimalizm tushunchasi badiiy matnda ortiqcha tasvir va tafsilotlardan voz kechib, fikrni qisqa, lo'nda va aniq shaklda ifodalashga asoslangan estetik yondashuv sifatida talqin qilinadi. Minimalistik uslubda har bir so'z, obraz yoki ifoda alohida ma'no yukiga ega bo'lib, muallif fikrni keng izohlamasdan, o'quvchini mustaqil mushohada qilishga undaydi. Bu yo'nalish she'riyatda ichki holatlar, ruhiy kechinmalar va falsafiy mulohazalarni sodda tashqi shakl orqali yetkazishga xizmat qiladi. Badiiy ifoda esa adabiy asarda muallif g'oyasini obrazlar, tasvirlar va til vositalari orqali estetik shaklda namoyon etish jarayonidir. Badiiy ifoda vositalari asarning mazmuniy qatlamini boyitib, o'quvchida hissiy va intellektual ta'sir uyg'otadi. Metafora, ramz, obraz va kontekstual ishoralar badiiy ifodaning muhim unsurlari bo'lib, ular yordamida muallif fikri bevosita emas, balki bilvosita va ko'p qatlamli tarzda ochib beriladi.

Mazkur tushunchalar nuqtai nazaridan qaralganda, Aleksandr Faynberg she'riyati minimalizm estetikasi bilan uyg'unlashgan holda shakllangan ijodiy hodisa sifatida e'tiborni tortadi.

Aleksandr Faynberg o'zbek adabiy makonida shahar lirikasining o'ziga xos vakili bo'lib, uning she'rlarida kundalik hayot manzaralari, ichki kechinmalar va falsafiy mushohadalar va lo'nda shaklda ifodalanadi. Shoir keng tasvirlardan ko'ra, qisqa misralar orqali chuqur ruhiy holatlarni ochib berishga intiladi. Uning poetik dunyosida sukut, jimlik va oddiy so'zlar orqali aytilgan fikrlar o'quvchi ongida keng assotsiativ maydon hosil qiladi. Bugungi adabiyotshunoslikda Faynberg ijodi ko'proq shahar poetikasi, xotira va identitet masalalari doirasida o'rganilgan bo'lsa-da, uning she'riyatidagi minimalizm va badiiy ifoda vositalarining tizimli tahlili yetarli darajada amalga oshirilmagan. Shu bois ushbu maqolada shoir poeziyasida minimalizm qanday lingvopoetik mexanizmlar orqali yuzaga chiqishi, ularning mazmun va estetik ta'sirni shakllantirishdagi roli ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Maqolaning maqsadi Aleksandr Faynberg she'riyatida minimalizmning leksik, sintaktik va semantik xususiyatlarini aniqlash hamda badiiy ifoda vositalarining ahamiyatini ochib berishdir. Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat: minimalizmning asosiy ko'rinishlarini aniqlash, ushbu ko'rinishlarning she'r mazmuniga ta'sirini tahlil qilish.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Adabiy tadqiqotlarda minimalizm masalalari lingvopoetika va badiiy nazariyada keng muhokama qilingan. Roman Jakobsonning poeticsga oid qarashlari va leksik funksiyalar tahlili minimalistik tahlillarga nazariy asos beradi. Shuningdek, stilistika va uslubshunoslik adabiyotida leksik va sintaktik iqtisodiylikning semantik oqibatlarini yoritilgan (Leech & Short, 2007).

Faynberg ijodiga bag'ishlangan tadqiqotlar O'zbekiston adabiy kritikasi maydonida mavjud bo'lib, ularning ko'pi shahar, xotira va til masalalariga urg'u beradi. Biroq, minimalizmni lingvistik-uslubiy tahlil nuqtai nazaridan o'rganish kam uchraydi va aynan shu bo'shliq ushbu maqolada to'ldiriladi.

Tadqiqot materiali: Aleksandr Faynbergdan tanlab olingan she'rlari (turli yillardan, shaxsiy to'plam va nashrlar asosida).

Tahlil usullari:

- Stilistik matn tahlili
- Kontent-tahlili: metafora, ritm va tovush strukturasi elementlari hisobga olindi.
- Kontrastiv misollar orqali minimalizm va an'anaviy poetika usullarining o'zaro farqlari ko'rsatildi.

NATIJALAR

O'tkazilgan tahlil natijalari Aleksandr Faynberg she'riyatida badiiy ifoda vositalarining soddaligi va mazmuniy zichligi ustuvor ekanini ko'rsatdi.

Birinchidan, shoir she'rlarida so'z tanlovi cheklangan va asosan kundalik nutqda faol ishlatiladigan, o'quvchiga tanish bo'lgan so'zlar orqali murakkab ruhiy holatlar ifodalanadi. Natijada matn tashqi jihatdan soddaga ko'rinsa-da, mazmunan chuqur va ko'p qatlamli bo'lib chiqadi. Ikkinchidan, gap tuzilishining soddaligi diqqatga sazovordir. Murakkab sintaktik konstruksiyalar o'rniga qisqa va lo'nda gaplar qo'llanadi. Bu usul fikrning aniqligini ta'minlab, o'quvchini mazmunga e'tibor qaratishga undaydi. Shuningdek, badiiy obrazlar son jihatidan ko'p emas, biroq mazmunan kuchlidir. Shoir birgina obraz yoki holat orqali keng falsafiy xulosalarni ifodalashga erishadi. Tasvir vositalarining bunday tejimli qo'llanilishi she'rning umumiy ta'sirchanligini oshiradi. Bundan tashqari, matnda jimlik va to'xtalishlar orqali ichki kechinmalar beriladi. Bu holat o'quvchiga qahramon ruhiy holatini chuqurroq his qilish imkonini yaratadi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, Faynberg she'riyatida soddalik shakliiy belgigina emas, balki badiiy mazmunni kuchaytirishga xizmat qiluvchi muhim vosita hisoblanadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari Aleksandr Faynberg she'riyatida minimalizm tasodifiy hodisa emas, balki shoirning ongli estetik tanlovi ekanini ko'rsatadi. Bu xususiyat,

ayniqsa, uning ayrim she'rlarida ifoda vositalarining cheklanganligi va mazmunning ichki kuchi orqali yaqqol namoyon bo'ladi. Shoir ko'pincha kundalik hayotdan olingan oddiy tasvirlar orqali murakkab ruhiy holatlarni ochib beradi. Masalan, Faynbergning shahar manzarasiga bag'ishlangan ayrim she'rlarida tashqi tasvir juda sodda: ko'cha, deraza, chiroq yoki jimjit kecha manzarasi tasvirlanadi. Biroq ushbu sodda obrazlar orqali yolg'izlik, vaqtning o'tishi va ichki sukunat kabi mavzular chuqur ma'noda ifodalanadi. She'rda keng tasvirlar yoki batafsil izohlar berilmaydi, ammo qisqa misralar o'quvchini tasvir ortidagi ruhiy holatni his etishga undaydi. Bu holat minimalizmning asosiy belgilaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Yana bir misol sifatida Faynbergning ichki mulohazaga yo'naltirilgan she'rlarini keltirish mumkin. Ushbu she'rlarda lirik qahramon tashqi voqelikni emas, balki o'z ichki kechinmalarini kuzatadi. Shoir fikrni to'g'ridan-to'g'ri bayon etmaydi, balki qisqa ifodalar orqali ruhiy iztirob, ikkilanish yoki xotirjamlik holatini beradi. Natijada o'quvchi she'r mazmunini mustaqil ravishda to'ldiradi va talqin qiladi.

Minimalistik yondashuv Faynbergning ramziy obrazlar bilan ishlashida ham ko'zga tashlanadi. Masalan, yorug'lik yoki qorong'ilik kabi umumiy tushunchalar alohida sharhlanmasdan, she'r kontekstida beriladi. Ushbu ramzlar hayot, umid yoki ruhiy holat bilan bog'liq ma'nolarni anglatib, she'rning umumiy g'oyasini mustahkamlaydi. Ramzlarning bunday sodda va bevosita berilishi ularning ta'sirchanligini oshiradi.

Muhokama shuni ko'rsatadiki, Faynberg she'riyatida minimalizm badiiy ifodani cheklash emas, balki mazmunni aniqlashtirish va kuchaytirishga xizmat qiladi. Shoir kam so'z orqali ko'p fikrni yetkazishga intiladi va shu orqali o'quvchini faol mushohadaga chorlaydi. Bu xususiyat uning she'riyatini nafaqat estetik, balki falsafiy jihatdan ham ahamiyatli qiladi.

XULOSA

Mazkur maqolada Aleksandr Faynberg she'riyatida minimalizm va badiiy ifodaning asosiy xususiyatlari, xususan metafora va ramzlarning badiiy matndagi vazifasi tahlil qilindi. Tadqiqot davomida shoir ijodida badiiy ifodaning soddaligi

tashqi shakl bilan cheklanmasdan, mazmunni chuqurlashtirishga xizmat qilishi aniqlashtirildi. Faynberg she'rlarida kundalik hayotga oid oddiy tasvirlar orqali murakkab ruhiy holatlar, ichki kechinmalar va falsafiy mulohazalar ifodalanishi ko'rsatib berildi. Shuningdek, maqolada metafora va ramzlarning she'r mazmunini boyitishdagi o'rni ochib berildi. Ushbu badiiy vositalar shoir tomonidan ongli ravishda cheklangan miqdorda qo'llanib, har bir obraz va tasvirga alohida semantik yuk yuklanishi ta'kidlandi. Natijada she'r matni o'quvchini faol talqin qilishga undaydigan, ko'p qatlamli mazmunni o'zida mujassam etgan badiiy tizim sifatida namoyon bo'ldi.

O'rganilgan materiallar asosida Faynberg she'riyatida minimalizm badiiy ifodani cheklash emas, balki uni aniqlashtirish va ta'sirchanligini oshirish vositasi ekanligi xulosaga kelindi. Metafora va ramzlar orqali shoir shahar hayoti, xotira va ichki mulohazalarni sodda, ammo mazmunan chuqur shaklda ifodalagan. Shu tariqa maqolada muhokama qilingan jihatlar umumlashtirilib, Aleksandr Faynberg ijodining o'ziga xos poetik xususiyatlari yoritildi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Faynberg, A. (2005). *Tanlangan asarlar*. G'afur G'ulom nomidagi nashriyot.
2. Faynberg, A. (2010). *She'rlar va mushohadalar*. Yangi asr avlodi.
3. Faynberg, A. (2015). *Xotira va so'z*. Ma'naviyat.
4. Ivanov, P. (2010). *Rus she'riyatida inson va tafakkur*. Adabiyot nashriyoti.
5. Jakobson, R. (1960). Linguistics and poetics. In T. A. Sebeok, *Style in language*, MIT Press.
6. Karimov, N. (2018). *Zamonaviy o'zbek adabiyoti masalalari*. Akademnashr.
7. Leech, G., & Short, M. (2007). *Style in fiction: A linguistic introduction to English fictional prose* (2nd ed.). Pearson Longman.
8. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. (2020). *Aleksandr Faynberg*. Toshkent.
9. Petrov, A. (2012). *Lirika va zamon muammosi*.
10. Smirnova, L. (2015). *XX asr rus she'riyati va inson ruhiyati*.
11. To'xtayev, B. (2016). *Adabiy tahlil asoslari*. O'qituvchi.